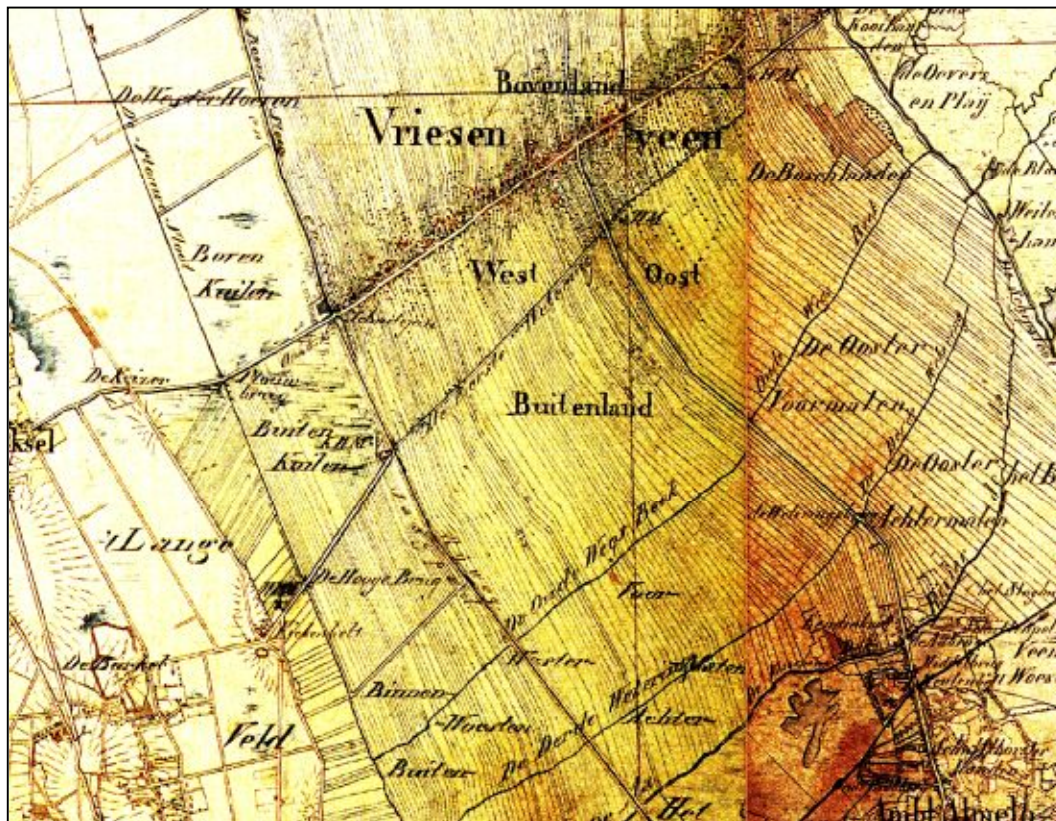


Bureauonderzoek Plangebied Almelo Noord



Opdrachtgever

Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC ALMELO

Projectnummer

175091

Kenmerk

AEM/ALG/SAZ/175091

Autorisatie

Redactie:

drs. B. Klooster

Eindredactie/kwaliteitscontrole:

drs. E.E.A. van der Kuijl

paraaf

datum

paraaf

datum

29 november 2005

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Almelo
Project: Plangebied Almelo Noord
Projectnummer: 175091
Titel: Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Datum: 29 november 2005
Redactie: drs. B. Klooster
Met bijdragen van: Ba. A.A.G. Emaus, ing. F. van der Hoeven en drs. C. Helmich
Eindredactie: drs. E.E.A. van der Kuijl
Druk: Synthegra Archeologie bv, Zelhem
ISSN: 1574-0838

Synthegra Archeologie bv

Postadres: Postbus 4, NL-6997 ZG HOOG-KEPPEL
Telefoon +31 (0)314 62 77 08, Fax +31 (0)314 62 77 26, Internet: www.synthegra.com

© Synthegra Archeologie bv, 2005

De rechten van intellectueel eigendom verblijven te allen tijde bij Synthegra Archeologie bv.

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

INHOUD

1	Inleiding, onderzoekskader en onderzoeksdoel	4
1.1	Inleiding en onderzoekskader	4
1.2	Onderzoeksdoel	5
1.3	Objectgegevens	6
2	Onderzoeksmethodiek	7
2.1	Bepaling van de regionale achtergrondwaarden	7
2.2	Historisch onderzoek	7
3	Landschapsgenese	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Geologische en geomorfologische ontwikkelingen	8
4	Bewoninggeschiedenis van de onderzoekslocatie	10
4.1	Inleiding	10
4.2	Inventarisatie van archeologische gegevens	11
4.3	De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal	12
5	Analyse fysisch geografisch kaartmateriaal	15
5.1	Stappenplan	15
5.2	Toelichting bijlage 2	16
6	Analyse historisch kaartmateriaal	18
6.1	Methode	18
6.2	Toelichting bijlage 1	18
7	Conclusie	20
8	Selectie Advies	21
8.1	Inleiding	21
8.2	Boorprogramma	22
9	Selectie besluit	24
	Gebruikte Literatuur	26

Bijlagen:

- Bijlage 1: Combinatiekaart IKAW, AMK, ARCHIS en historisch kaartmateriaal
- Bijlage 2: Archeologische verwachtingskaart op basis van landschapseenheden
- Bijlage 3: Visualisering boormethodes
- Bijlage 4: Catalogus ARCHIS-waarnemingen
- Bijlage 5: Geologische periode en lijst met gebruikte afkortingen

Afbeelding voorblad: de onderzoekslocatie circa 1830

1 Inleiding, onderzoekskader en onderzoeksdoel

1.1 Inleiding en onderzoekskader

In opdracht van gemeente Almelo is door Synthegra Archeologie bv een Bureauonderzoek (BO) uitgevoerd met betrekking tot het plangebied Almelo Noord. De onderzoekslocatie ligt aan de noordkant van Almelo en de zuidkant van Vriezenveen.

Voor het terrein geldt volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) een lage archeologische verwachting. De Archeologische Monumenten Kaart (AMK) van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) laat zien dat er zich op het onderzoeksterrein geen archeologische monumenten bevinden. Naast een onderzoek naar de archeologische verwachting is er ook gekeken naar de cultuurhistorie van het gebied. In het gebied bevinden zich geen monumentale gemeentelijke of rijksgebouwen, monumenten of terreinen.¹ Op de onderzoekslocatie zijn grootschalige bodemversturende activiteiten gepland.

De geplande wijziging in het bestemmingsplan en het daarmee samenhangende grondverzet kan een bedreiging vormen voor de mogelijke archeologische waarden in het plangebied. Op basis van diverse rijks- en provinciale regelingen, met name het Verdrag van Malta en de Nota Belvédère, dient een inventarisatie van de archeologische waarden in het gebied gemaakt te worden. Het bevoegd gezag, de provincie Overijssel, zal de resultaten van het onderzoek toetsen. De resultaten van het onderzoek zullen vervolgens in de planvorming betrokken dienen te worden.

Het onderzoek en de adviezen hebben betrekking op de Prehistorie tot en met de Nieuwe Tijd. Het onderzoek is afgestemd op het toekomstige grondverzet en de daarmee samenhangende versterking van het landschap en het bodemarchief. Het onderzoek is uitgevoerd conform de betreffende specificaties voor een bureauonderzoek van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 2005 versie 2.2.²

¹ Navraag bij gemeente Almelo (Elise Fikkert) en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist (RDMZ) te Zeist.

² <http://www.cvak.org/>

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

1.2 Onderzoeksdoel

Het bureauonderzoek bestaat uit het inventariseren en bestuderen van diverse gegevens waarvan een archeologische verwachtingskaart (schaal 1:10.000) wordt gemaakt. Het bureauonderzoek dient zich minimaal te richten op beantwoording van de volgende vragen:

- Zijn er op de locatie naar verwachting archeologische waarden of vindplaatsen aanwezig?
- Wat is (naar verwachting) de omvang, ligging, aard en datering hiervan? Het resultaat hiervan wordt op een gespecificeerde verwachtingskaart van het plangebied weergegeven.

Indien het bureauonderzoek niet of onvoldoende antwoord kan geven op bovenstaande vragen:

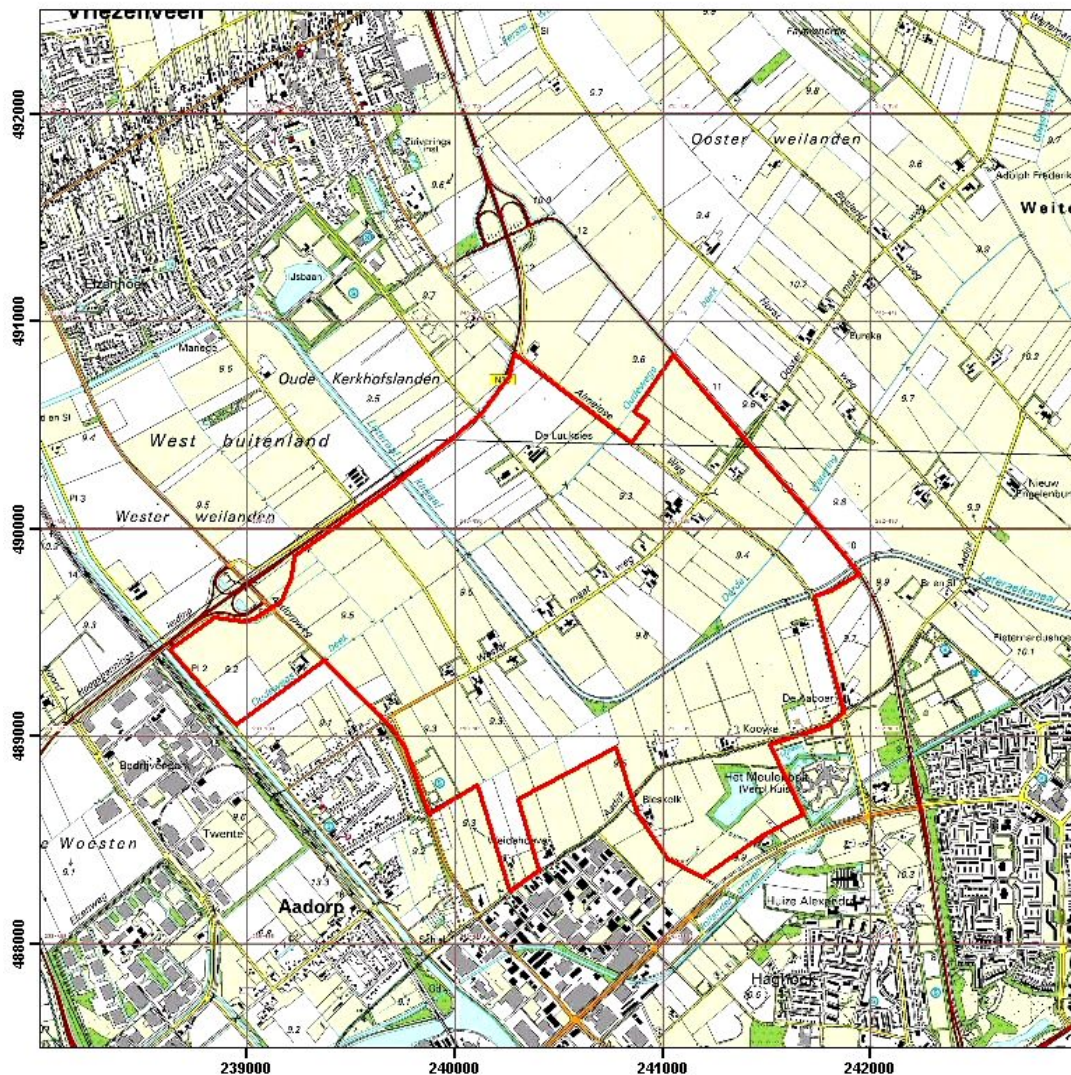
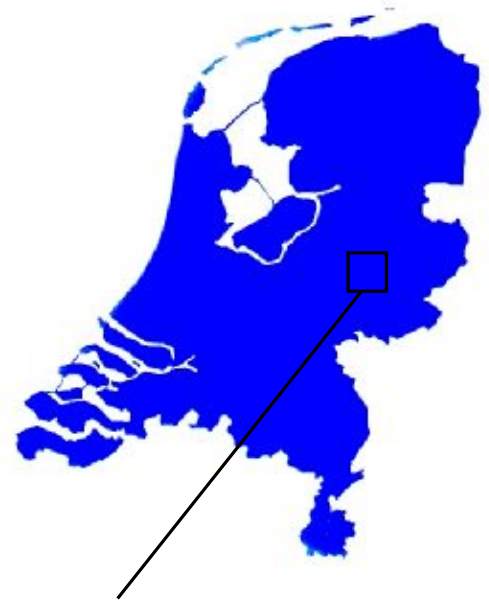
- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de vragen voldoende te kunnen beantwoorden?

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in de archeologische waarden en de bodemopbouw van de locatie. Het onderzoek bestaat uit een bureaustudie waarbij de voor de archeologie beschikbare bronnen bestudeerd dienen te worden. Deze bestaan onder andere uit de bodem- en geomorfologische kaart van Nederland, gegevens uit ARCHIS (database voor archeologische vindplaatsen), AMK (Archeologische Monumentenkaart), IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden), luchtfoto's en provinciale - en gemeentelijke archieven. Het resultaat hiervan is een gespecificeerde verwachtingskaart van het plangebied.

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

1.3 Objectgegevens

Plaats: Almelo
Gemeente: Almelo
Provincie: Overijssel
Toponiem: "Westerweilanden"
Projectnummer: 175091
Kaartblad: 28B en 28E
Centrum coördinaten: X: 240507, Y: 489680
Periode: Prehistorie tot Nieuwe Tijd
Oppervlakte: circa 450 ha.
Grondgebruik: gras en akkerland
Geomorfologie: dekzand al dan niet bedekt met een restant veen
Bodem: eerdgronden en podzolgronden



Afbeelding 1: de onderzoekslocatie, aangegeven binnen het rode kader.

2 Onderzoeksmethodiek

2.1 Bepaling van de regionale achtergrondwaarden

De eerste fase van het historisch onderzoek bestaat uit het bepalen van de regionale achtergrondwaarden. Hiervoor is gebruik gemaakt van het volgende beschikbare kaarten en bronnenmateriaal:

- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologische vondstmeldingen uit het ARCHIS (Archeologisch Informatie Systeem)
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)³
- Bodemkaart van Nederland (Schaal 1:50.000)
- De archeologische en bouwhistorische kroniek van de provincie Overijssel
- Geomorfologische kaart van Nederland (Schaal 1:50.000)
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Kadasterkaarten gemeente Almelo en Vriezenveen

2.2 Historisch onderzoek

Voor het historisch onderzoek zijn de volgende instanties bezocht en geraadpleegd:

- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN afdeling 20)
- Archief en bibliotheek Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort
- Archief gemeente Almelo en gemeente Vriezenveen
- Heemkundegroep Bruinehaar
- Het Oversticht
- Provincie Overijssel
- Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist
- Vereniging Oud Vriezenveen

Het volgende historisch-kartografisch materiaal is voor het onderzoek bestudeerd:

- Archeologische monumentenkaart provincie Overijssel (28 B en 28 E)
- De Hottinger atlas van Noord en Oost Nederland 1773-1794
- Gemeentatlas van Nederland 1865
- Grote Historische Atlas van Nederland, Oost-Nederland 1830-1855
- Kadasterkaarten gemeente Almelo en Vriezenveen 1817

³ Grobbe 2005. Kaartbijlage 1.

3 Landschapsgenese

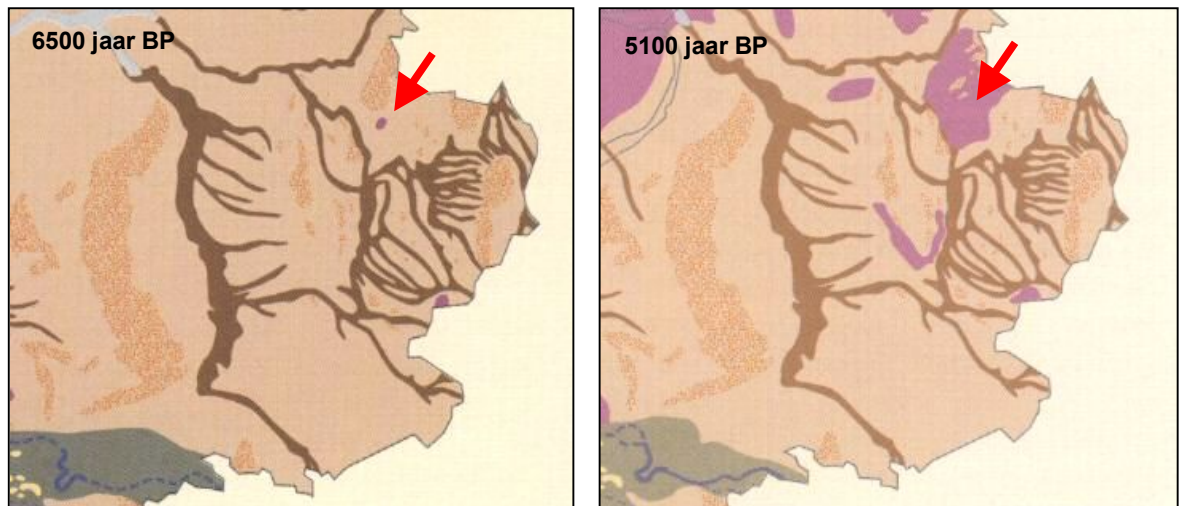
3.1 Inleiding

Er wordt een sterke relatie tussen de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de archeologische verwachting van een gebied veronderstelt. Daarom is het belangrijk om de genese van een landschap goed te bestuderen. De geologische ontwikkeling ligt ten grondslag aan de geomorfologie en bodem. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de geologische, geomorfologische en bodemkundige ontwikkelingen op de onderzoekslocatie.

3.2 Geologische en geomorfologische ontwikkelingen

Pleistoceen: Saalien

Het Pleistoceen (circa 2,4 miljoen – 10.000 jaar voor Chr.) omvat een aantal warme (interglacialen) en koude perioden (glacialen of ijstijden) waarvan voor het onderzoeksgebied voornamelijk de voorlaatste en laatste ijstijd van belang zijn. Gedurende het Saalien (300.000 – 100.000 voor Chr.) de voorlaatste ijstijd, bereikte het landijs vanuit Scandinavië ons land en overdekte het. Daarbij stuwde het ijs een deel van de sedimenten, die voordien door de grote rivieren waren afgezet, voor zich uit. Hierdoor ontstonden zogenaamde stuwwallen aan de randen van de landijsbedekking. Hierdoor zijn onder andere de stuwwal bij de Veluwe, op Texel, en de stuwwal in zuidwest Friesland gevormd.⁴ Soms werden deze stuwwallen bij uitbreiding van het landijs door het ijs overreden. Het landijs heeft in geheel Noord-Nederland keileem afgezet. Keileem bestaat uit kalkloze, zandige zavel met veel grind en keien, onder andere graniet uit het Scandinavisch gebied. In de ondergrond bij Almelo komen keileem afzettingen, behorend tot de Formatie van Drenthe, voor. De keileem afzettingen bevinden zich dieper dan 1,20 m onder het maaiveld.⁵



Afbeelding 2: afzettingen op de onderzoekslocatie. De dekzandgronden zijn beige en de veengronden roze weergegeven. De rode pijl geeft de globale ligging van de onderzoekslocatie weer.

⁴ Berendsen 1997.

⁵ Stichting voor Bodemkartering 1976, 36.

Pleistoceen: Weichselien

Na een warme periode, het Eemien interglaciaal, werd het tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (71.000 – 11.000 voor Chr.), opnieuw zeer koud. Het landijs bereikte Nederland deze keer niet. Vanwege het koude, droge klimaat was er weinig vegetatie. Er ontstond een soort toendralandschap waarin de wind vrij spel had. De bodem was het gehele jaar bevroren (permafrost). Tijdens de warmere zomerperiode ontdooide de bovengrond enkele decimeters. Gedurende de koudste periodes lagen de rivierbeddingen droog. De droogliggende zanden van onder andere het Noordzeebekken konden door de overheersend westenwinden verstoven worden. Het zand werd in sterke mate gesorteerd. De grofste bestanddelen werden nauwelijks verplaatst, terwijl de fijnste bestanddelen in het zand over een grote afstand konden worden vervoerd. Hierdoor werd een groot deel van Nederland met zand bedekt. Deze dekzanden worden gerekend tot de Formatie van Boxtel. De korrelgrootte van dekzand ligt ongeveer tussen de 105-210 µm. De dekzandafzettingen komen in de ondergrond van Almelo en Vriezenveen vlak onder het maaiveldniveau voor.

Holoceen:

In het Holoceen kon er op grote schaal veenvorming op de onderzoekslocatie optreden. Het regenwater kon moeilijk in de ondergrond wegzijgen, omdat het keileem slecht doorlatend was. Zo ontstond een drassig oppervlak waar een waterminnende vegetatie kon groeien. In de loop der eeuwen ontwikkelde zich op de locatie een groot veenmoeras. Het veen is tussen de 14^e en 18^e eeuw ontgonnen. Meestal lieten de veenstekers een restant van het veen zitten. Het restant werd verploegd met het Pleistocene dekzand waardoor er een moerige toplaag ontstond die vruchtbaar was. De vruchtbare toplaag bevatte veel humus dat onder invloed van het regenwater en de hoge grondwaterstand makkelijk kon uitspoelen. Daarom kregen de podzoleringsverschijnselen, die van nature al in het dekzand zichtbaar waren, een nieuwe impuls.

3.2 Bewoningscondities vanuit geomorfologisch en bodemkundig oogpunt

Op de onderzoekslocatie zijn alleen archeologische waarden uit de Middeleeuwen, vanaf ongeveer de 12^e eeuw, en uit de periode van vóór de Holocene veenvorming te verwachten, omdat alle archeologische restanten uit de tussenliggende periode vermoedelijk zijn weggegraven ten tijde van de veenwinning. De Holocene veenvorming kwam ter hoogte van de onderzoekslocatie omstreeks 5100 jaar BP op gang.⁶ Indien er intacte archeologische waarden aanwezig zijn, dateren ze dus uit de periode van vóór 5100 jaar geleden; uit het Vroeg Neo- of Mesolithicum. Uit deze perioden zijn in de omgeving ook enkele vondsten bekend. Het eventueel aanwezige sporenniveau bevindt zich waarschijnlijk in het “begraven” podzolprofiel op de grens van de B- en de C-horizont. Eventueel op het oppervlak aanwezige strooivondsten uit de periode Vroeg Neo- en Mesolithicum bevinden zich in de Ab horizont van het podzolprofiel of in de Ap van de moerige eerdgrond, waar ze door het ploegen van het land vermengd zijn geraakt met de veenrestanten uit het Holoceen.

⁶ De Mulder *et al.*, 2004, 225.

4 Bewoninggeschiedenis van de onderzoekslocatie

4.1 Inleiding

De onderzoekslocatie betreft het plangebied Almelo Noord, gemeente Almelo in de provincie Overijssel. Het gaat om een terrein van circa 450 ha. dat gelegen is ten noorden van Almelo en ten zuiden van het huidige Vriezenveen. De onderzoekslocatie wordt momenteel hoofdzakelijk gebruikt als weiland of bouwland. Het gebied (*Almelerveen*) was in het verleden een woest gebied dat bestond uit moerasveen en hoogveen. Volgens een akte uit 1323 waren de Hollanders toen reeds begonnen met het maken van “onland tot land”, na 1350 zouden de Friezen gekomen zijn. De eerste schriftelijke vermelding van Vriezenveen komen we tegen in het jaar 1364. In dat jaar gaf Evert van Heker, heer van Almelo de Vriezenveners het recht het veengebied ten noorden van Almelo te ontginnen.⁷ De oudst ons bekende koopakte stamt uit 1391. In deze akte vraagt de heer van Almelo niet alleen een jaarlijkse pacht maar ook een koopsom van de Vriezenveners. De Vriezenveners kochten het Broek, dat globaal gelegen was tussen de Aa en de Hollander Graven en begonnen het gebied te ontginnen (zie afbeelding 8 “Het Broek”).⁸



Afbeelding 3: Vriezenveen gelegen aan de Oudewegswetering zoals het er uit zou kunnen hebben gezien in de 16^e eeuw.⁹

⁷ Bron: Vereniging Oud Vriezenveen.

⁸ Bron: Vereniging Oud Vriezenveen.

⁹ Hendriks 1999, 103.

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

De nederzetting Vriezenveen is meerdere malen verplaatst geweest. Waarschijnlijk is Vriezenveen in de 14^e eeuw gesticht langs de Vriesen Aa (zie afbeelding 8 "Het Broek"). Aanwijzingen hiervoor zijn onder andere gevonden in de al besproken koopakte uit 1391. De volgende nederzettingen zouden vervolgens gelegen kunnen hebben langs de Hollander Graven, de Oudewegswetering en de Waterleiding.¹⁰ Vriezenveen is een mooi voorbeeld van een vervening in opstrek. Wanneer men als ontginning over het recht beschikte van opstrek, betekende dit, dat men zijn kavel in onontgonnen terrein mocht doortrekken.¹¹ In Vriezenveen trok men de kavels over grote afstanden door, hierdoor werd het dorp zoals al vermeld vier maal verplaatst.¹² De kavels werden door erfdeling nog eens versmald. Door ruimte gebruik gedwongen, werden boerderijen soms wel twee tot drie rijen dik achter elkaar gebouwd. Ingrijpende ruilverkaveling heeft het oude bewoningspatroon en de oude percelen grotendeels aangetast.

4.2 Inventarisatie van archeologische gegevens

Voor de inventarisatie van archeologische gegevens is gebruik gemaakt van Archis van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Aan de hand van de geraadpleegde bronnen kan een inschatting gemaakt worden van de geologische en archeologische verwachting op de onderzoekslocatie. Voor zover bekend is op de locatie nog niet eerder een archeologisch prospectief onderzoek uitgevoerd. Volgens de IKAW geldt voor het gebied een lage archeologische verwachting (zie bijlage 1). De Archeologische Monumenten Kaart (AMK) van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) laat zien dat er zich op het onderzoeksterrein geen monumenten bevinden. In het verleden zijn op het onderzoeksterrein enkele waarnemingen gedaan (zie bijlage 1).

Archis vondstmeldingsnummer 13241 betreft een gedeelte van een zogenaamde Jacobakan, gedateerd in de Late Middeleeuwen (14^e eeuw). Archis vondstmeldingsnummer 13262 betreft de melding van geelwit bakkend Pingsdorf aardwerk, gedateerd in de Late Middeleeuwen (11^e - 13^e eeuw). Archis vondstmeldingsnummer 13260 betreft de melding van een zogenaamde Fels-Rechteckbeil, gedateerd in het Neolithicum. Archis vondstmeldingsnummer 13261 betreft de melding van de een spits van een dolk en afval gedateerd in het Neolithicum en/of de Bronstijd. Archis vondstmeldingsnummer 13265 betreft de melding van een zogenaamde Fels-Rechteckbeil, gedateerd in het Neolithicum. Nabij de onderzoekslocatie bevindt zich een terrein van hoge archeologische waarde, Archis monumentnummer 2794. Het betreft hier het voormalige kerkhof van de in 1666 verlaten nederzetting Vriezenveen. Op het terrein bevinden zich ook de funderingsresten van een kerk, die als een verhoging in het landschap zichtbaar zijn. In het gebied rondom de onderzoekslocatie komen vondstmeldingen en terreinen van hoge en zeer hoge archeologische waarde (urnenveld, grafheuvel, vuursteenvindplaats) voor uit de perioden; Neolithicum, Bronstijd, Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd.¹³

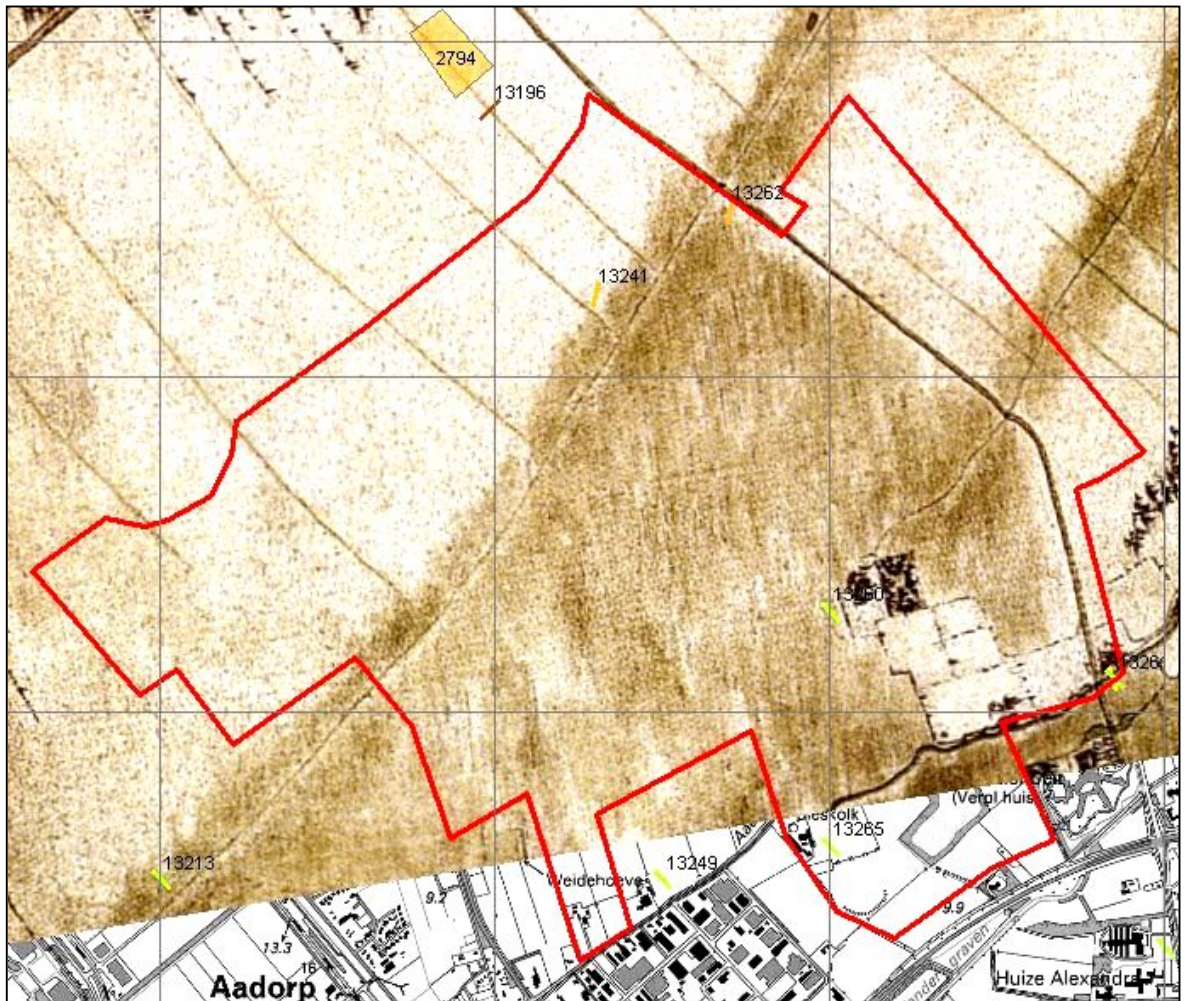
¹⁰ Hendrikx 1999, 103.

¹¹ Rappol *et al.*, 1993, 211.

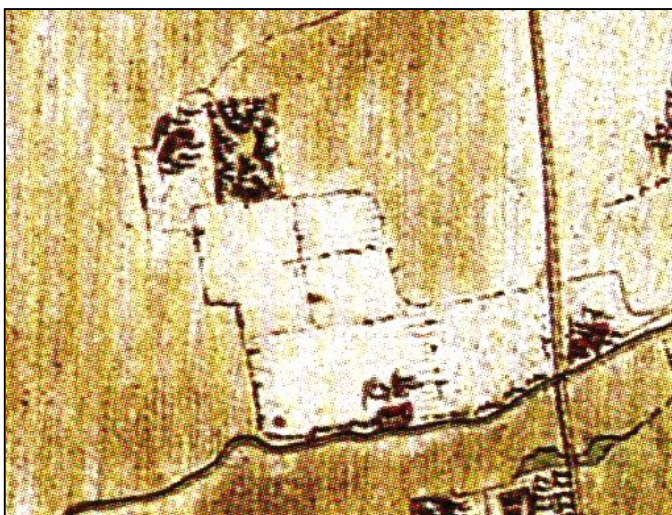
¹² Rappol *et al.*, 1993, 211.

¹³ Bron: Archis en de archeologische monumentenkaart provincie Overijssel.

4.3 De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal



Afbeelding 4: combinatiekaart van de onderzoekslocatie op een uitsnede van de Hottinger atlas uit 1773. De onderzoekslocatie is aangegeven in het rode kader.¹⁴ Er is sprake van bebouwing op de onderzoekslocatie.¹⁵

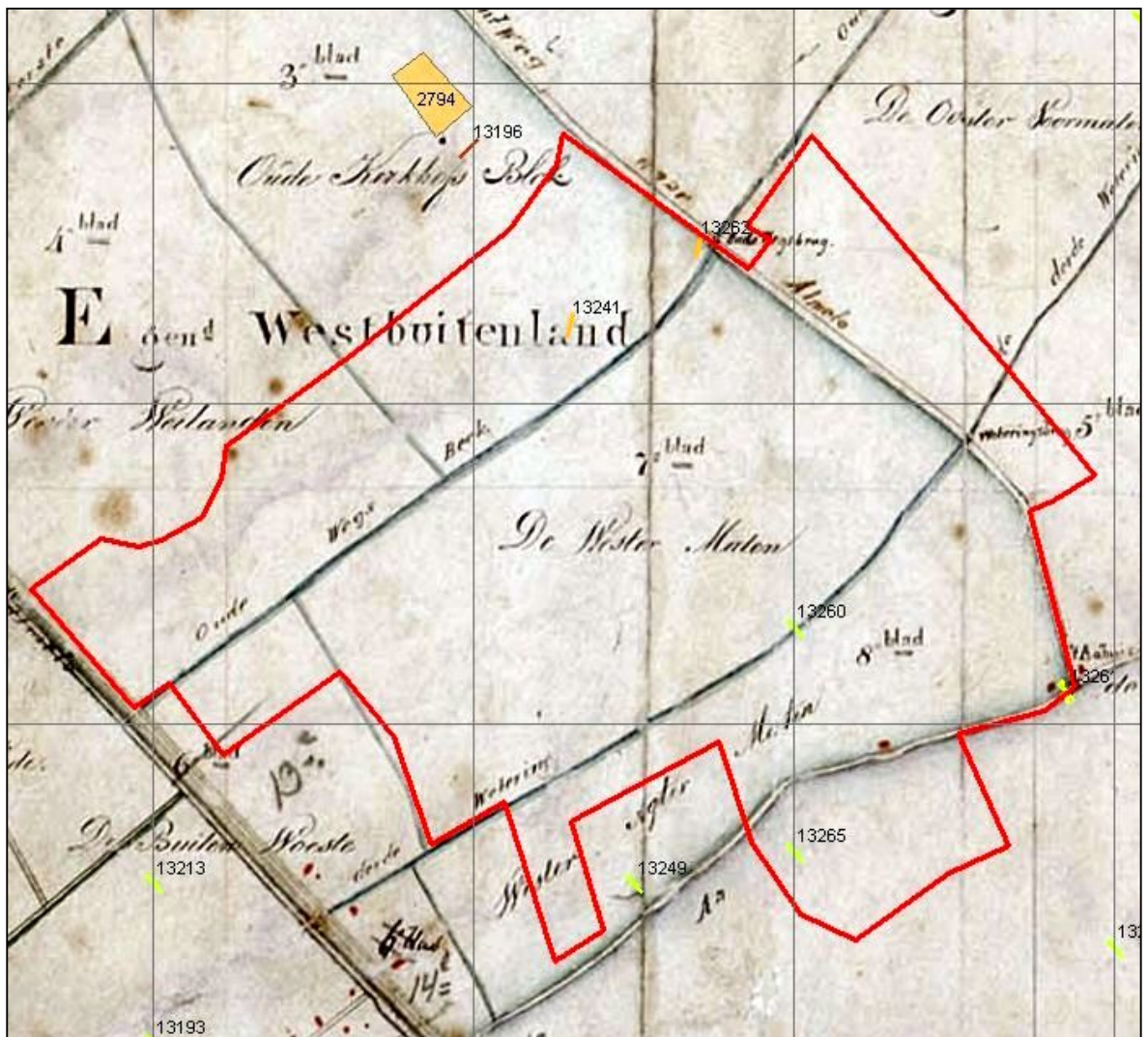


Afbeelding 5: detail van de bebouwing en perceelsvorming op een uitsnede van de Hottinger atlas.¹⁶

¹⁴ Versfelt 2003, 51.

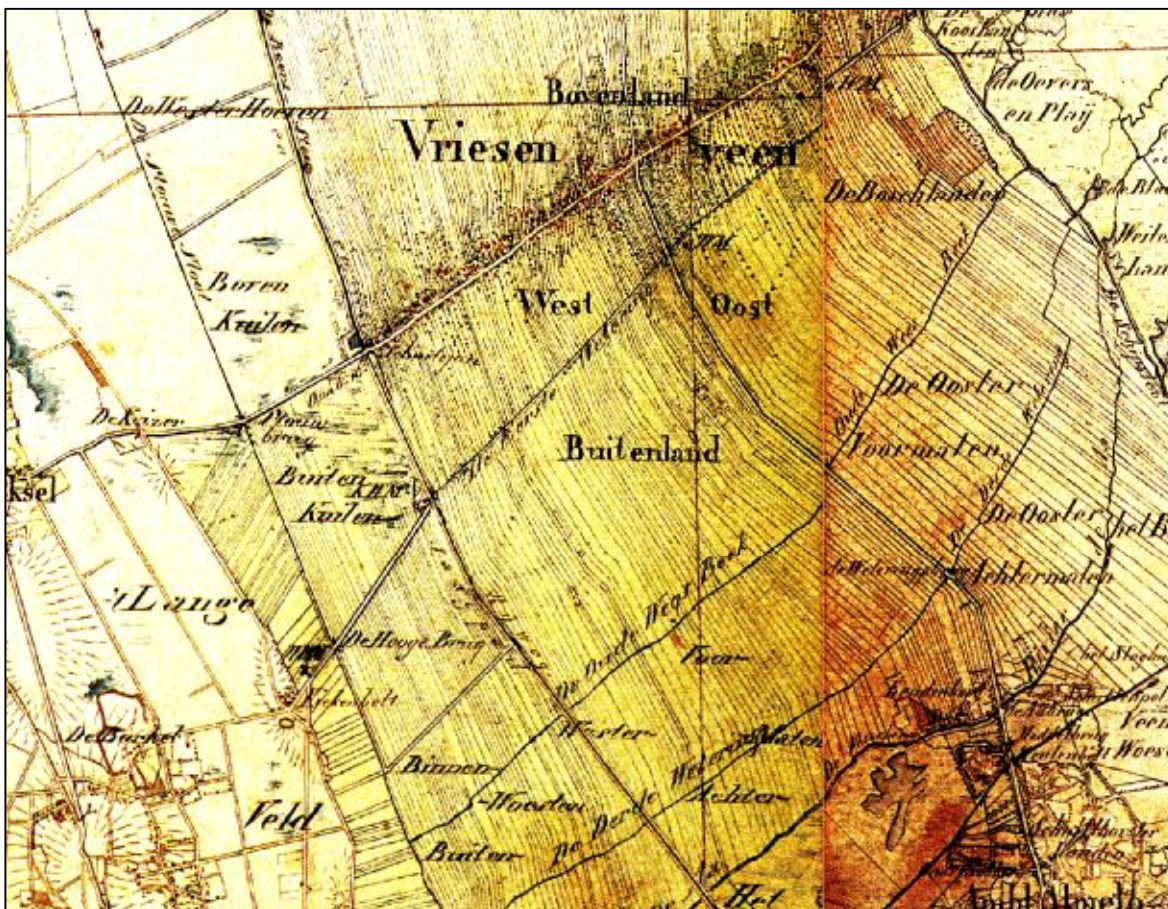
¹⁵ Versfelt 2003, 51.

¹⁶ Versfelt 2003, 51.

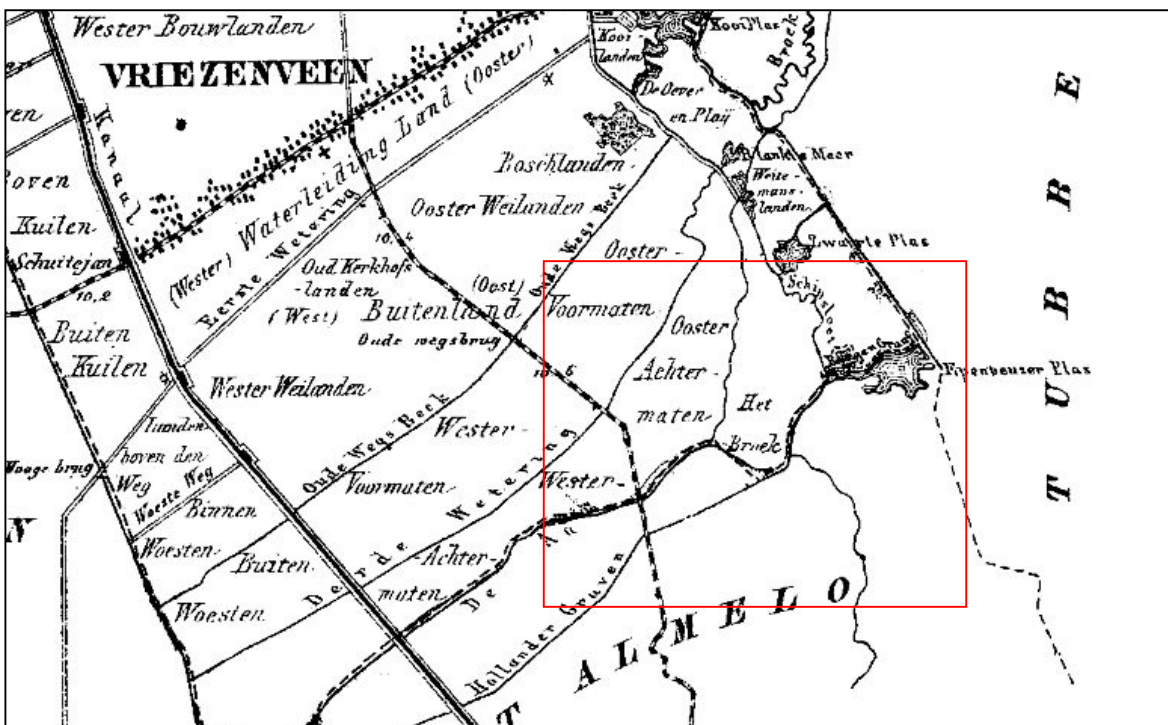


Afbeelding 6: de onderzoekslocatie weergegeven op een verzamelplan uit 1817.¹⁷ De oorspronkelijk aanwijzende tafel (OAT) van de kadastralekaart is helaas niet beschikbaar zodat over de bewoning en het grondgebruik geen sluitende uitspraken gedaan kunnen worden. Van grootschalige bebouwing op de onderzoekslocatie is geen sprake. Het ligt voor de hand dat het land een agrarische functie had.

¹⁷ Bron: de woonomgeving.nl



Afbeelding 7: de onderzoekslocatie op een combinatie van een tweetal kaarten uit circa 1830.¹⁸ De onderzoekslocatie is grotendeels onbebouwd en wordt doorsneden door ontginningsloten.



Afbeelding 8: de onderzoekslocatie op een kaart uit circa 1865.¹⁹ In het rode kader "Het Broek".

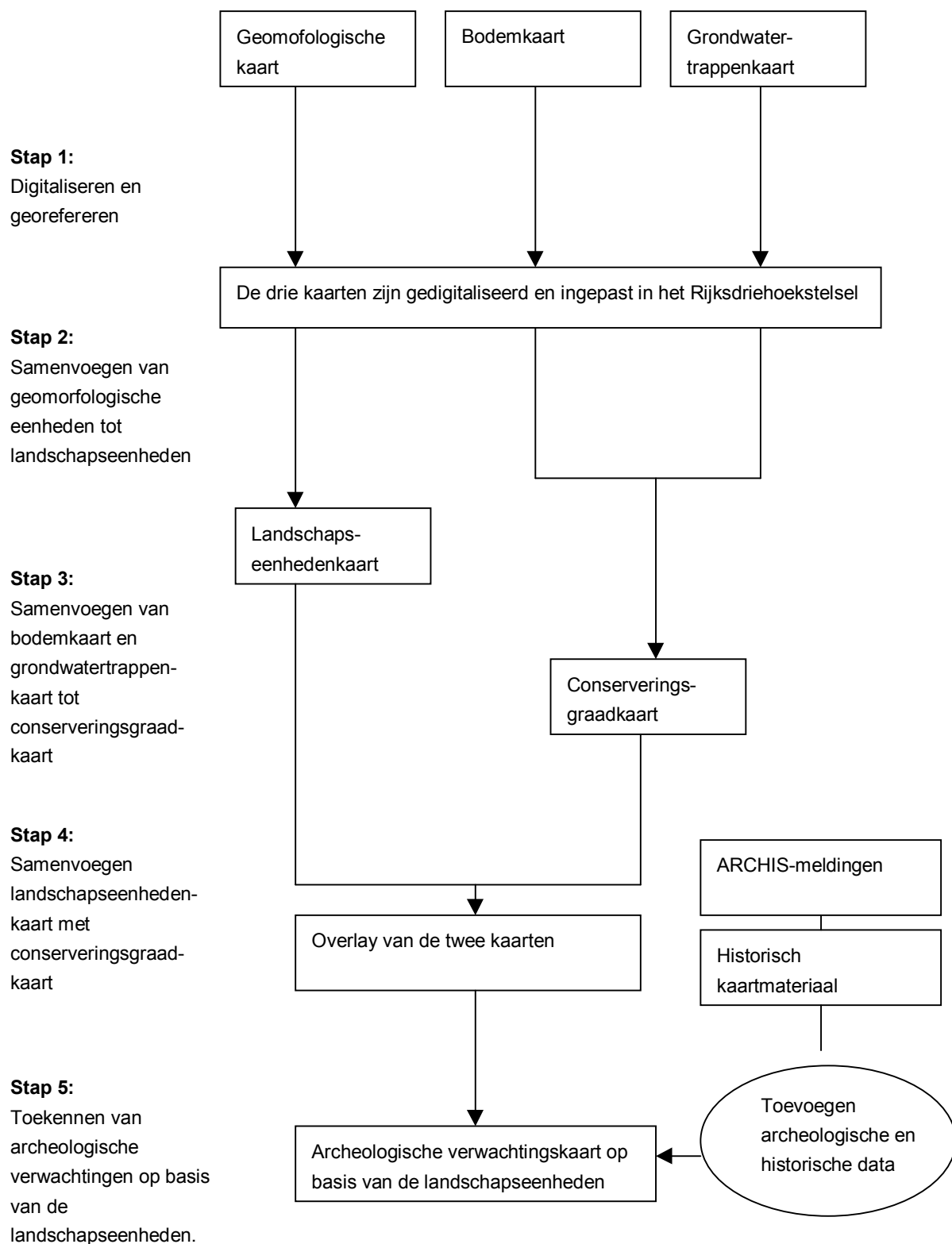
¹⁸ Bron: Grote Historische Atlas van Nederland, Oost-Nederland 1830-1855

¹⁹ Bron: <http://www.rat.de/kuijsten/atlas/ov/vriesenveen.html>

5 Analyse fysisch geografisch kaartmateriaal

5.1 Stappenplan

Het onderstaande schema zijn de verschillende stappen voor de vervaardiging van de Archeologische verwachtingskaart (zie bijlage 2) weergegeven:



5.2 Toelichting bijlage 2

Nadat de verschillende analoge kaarten zijn gedigitaliseerd en ingepast in het Nederlandse Driehoeks stelsel zijn er een aantal landschappelijke eenheden onderscheiden:

- Dekzandrug
- Dekzandvlakte, vervlakt door overstromingsmateriaal
- Dekzandwieling
- Dijk
- Storthoop en ophooft of opgespoten terrein
- Relatief laaggelegen ontginningsvlakte

Uit het vooronderzoek is naar voren gekomen dat in de periode Midden-Neolithicum tot de veenontginning in de Middeleeuwen de bodem ter plaatse van de onderzoekslocatie bestond uit hoogveen dat over het algemeen nat en drassig was. Hoogveen is niet geschikt voor bewoning. Ten oosten en ten westen van de onderzoekslocatie zijn hoge dekzandruggen en stuwwallen aanwezig. Deze gebieden verdienen destijds de voorkeur voor bewoning. Binnen de onderzoekslocatie zijn wel kleine dekzandwielingen en dekzandruggen te herkennen (zie bijlage 2). Ze vormden in de periode Steentijd tot de Middeleeuwen een soort eilandjes in een verder drassig gebied. Met het ontgraven van het veen zijn eventueel aanwezige archeologische waarden uit de periode Midden-Neolithicum tot de Middeleeuwen uit het bodemarchief grotendeels verdwenen of verspreid geraakt. Alleen oudere en jongere waarden kunnen dus theoretisch nog aanwezig zijn. Uitzondering hierop vormen de dekzandruggen en dekzandwielingen, die door hun hogere en drogere ligging minder gunstig waren voor veenvorming. Ter hoogte van deze, destijds hoger gelegen gebieden, kunnen dus bewoningssporen uit alle perioden voorkomen. Op basis van deze aanname zijn de volgende archeologische verwachtingen aan de eenheden toegekend:

Landschapseenheid	Archeologische Verwachting	periode	Toelichting
Dekzandrug	Hoog	Alle	Relatief droog en daarom goede bewoningscondities;
Dekzandvlakte	Laag	Alle	Gebied is tot de veenontginning nat geweest en daarmee niet geschikt voor bijvoorbeeld bewoning. Bovendien is bij de veenwinning een groot deel van de eventueel aanwezige archeologica uit het bodemarchief verdwenen;
Dekzandwieling	Hoog	Alle	Relatief droog en daarom goede bewoningscondities
Dijk	Laag	Alle	Waarschijnlijk verstoord; door druk van bovenaf en zuurstofafsluiting (reductie) zijn sporen waarschijnlijk niet meer zichtbaar;
Storthoop	Onbekend	Alle	Afhankelijk hoogte en ondergraving;
Ontginningsvlakte	Zeer laag	Alle	Gebied is tot de veenontginning nat geweest en daarmee niet geschikt voor bijvoorbeeld bewoning. Bovendien is bij de veenwinning een groot deel van eventueel aanwezige archeologica uit het bodemarchief verdwenen.

Op de kaart die is opgenomen in het Quicksan rapport van Royal Haskoning zijn de hoogteverschillen binnen de huidige onderzoekslocatie gering. De dekzandruggen en –welingen liggen wel iets hoger dan de ontginningsvlakte maar het hoogteverschil lijkt beperkt. Helaas hebben wij niet de beschikking over de ruwe hoogtedata, zodat het niet mogelijk is om specifiek van de onderzoekslocatie een hoogtekaart te maken en deze te vergelijken met bijvoorbeeld de geomorfologie. De kaart die opgenomen is in de Quicksan van Royal Haskoning is geïnterpoleerd, de legenda is niet opgedeeld in stappen maar volgt een glijdende schaal waardoor het vrijwel niet mogelijk is om nauwkeurige hoogtegegevens hieruit af te kunnen leiden.²⁰

De conserveringsgraad van de vondsten hangt in sterke mate af van de bodemopbouw en de vochtigheid van de grond. Daarom is besloten om de conserveringsgraad rechtstreeks aan de bodemkaart te relateren. Er zijn binnen het plangebied 3 verschillende bodemtypen te onderscheiden:

- Beekeerdgrond
- Moerige eerdgrond
- Veldpodzolgrond

De huidige grondwaterstand in het gebied, die is afgeleid uit de bodemkaart, is veel lager dan in de periode voor de veenontginning het geval was. Uit het rapport van Royal Haskoning blijkt dat de grondwaterstanden tegenwoordig zelfs nog iets lager zijn dan ten tijde dat de bodemkaart is opgenomen.²¹ Onder de huidige, relatief droge omstandigheden had zich bijvoorbeeld nooit een veldpodzol- of beekeerdgrond op de locatie kunnen ontwikkelen. Door de aanwezigheid van deze (fossiele) bodems weten we dat het vroeger veel natter moet zijn geweest. Alleen ten zuiden van de storchoop komt nog een hoge grondwaterstand voor. De conserveringsgraad van beekeerdgronden is niet precies bekend. Indien de archeologische waarden zijn afgedekt met een laagje klei is de conserveringsgraad hoog. Als de beek een deel van de bodem heeft geërodeerd, is de conserveringsgraad laag. Moerige eerdgronden hebben een hogere conserveringsgraad dan veldpodzolgronden. Bij moerige eerdgronden is soms nog een restantje veen aanwezig of is het veen vermengd geraakt met de A-horizont van het dekzand. Bij de veldpodzolgronden is het veen helemaal verdwenen. Door de aanwezigheid van een moerige eerdlaag is de ondergrond beter beschermd tegen invloeden van bovenaf zoals diepploegen. Op basis van deze aannames zijn de volgende conserveringstoestanden vastgesteld:

Bodem	Grondwatertrap	Conservering	Toelichting
Beekeerdgrond	III of IV	Onbekend	Afhankelijk of de beek gesedimenteerd of geërodeerd heeft;
Moerige eerdgrond	IV	Goed	Voorals er nog een restant veen aanwezig is, is ondergrond goed beschermd tegen invloeden van bovenaf. Zowel de oorspronkelijke leeflaag als het sporenniveau is intact;
Veldpodzolgrond	VI	Slecht	De oorspronkelijke leeflaag ligt direct aan het oppervlak. Het diepere sporenniveau is mogelijk wel intact.

²⁰ Royal Haskoning 2005.

²¹ Royal Haskoning 2005.

6 Analyse historisch kaartmateriaal

6.1 Methode

De archeologische verwachtingskaart is opgebouwd uit een aantal vlakdekkende basiskaarten. Voor de historische basiskaart is gekozen voor een aantal historische vlakdekkende kaarten als ondergrond. Deze kaarten bestaan uit;

- de Hottinger atlas uit 1773.²²
- kadastraal verzamelplan van het onderzoeksgebied uit 1817.²³
- Grote Historische Atlas van Nederland, Oost-Nederland 1830-1855

De historische kaarten zijn over de huidige GBKN geprojecteerd. De op de historische kaarten zichtbare historische ontginningstructuren en elementen zijn doormiddel van arceringen en nummering zichtbaar gemaakt. Hieronder zullen kort de op de kaart aanwezige elementen en nummers beschreven worden.

6.2 Toelichting bijlage 1

- 1) Historische ontginningstructuren: deze structuren zijn op de uitsnede van de Hottinger atlas duidelijk zichtbaar. Ze bestaan uit oude ontginningsassen en verkavelingstructuren (1773). Op de uitsnede van de Hottinger atlas is in de rechterhoek van het onderzoeksgebied ook duidelijk een perceel met bebouwing te herkennen (nr. 4 circa 23 ha.). De uit de Late Middeleeuwen daterende boerenerven kunnen mogelijk gebouwd zijn op de sporen van voorgangers.²⁴ Historische waterlopen die op deze kaart zichtbaar zijn, zijn “De Hollander Graven” en “De Vriesche Aa”. Opvallend is de, ten opzichte van de huidige situatie enigszins afwijkende, oriëntatie van de ontginning. Deze ontginningsstructuren hebben een hoge archeologische verwachting; het is aannemelijk dat er zich de restanten van ontginningsboerderijen vanaf circa 1250 na Chr. bevinden.
- 2) Historische ontginningstructuren: deze structuren zijn op de uitsnede van het kadastrale verzamelplan uit 1817 duidelijk zichtbaar. Ze bestaan uit oude ontginningsassen (De Derde Wetering en Oude Wegs Beek) en verkavelingstructuren. Op deze uitsnede zijn ook enkele gebouwen te onderscheiden (nr. 6 en 7). Van de op de kaart uit 1773 aanwezige bebouwing is niets meer te zien. Op een kaart uit 1830 komt op deze, aan de Visscherdijk gelegen locatie, de toponiem “eendenkooi voor”. De locatie wordt aan de onderzijde begrenst door “De Aa”, aan de bovenzijde door “De 3^e Wetering”. De oriëntatie van de ontginningen sluit aan bij die van de huidige situatie. Deze ontginningsstructuren hebben een hoge archeologische verwachting, het is aannemelijk dat er zich restanten van ontginningsboerderijen vanaf circa 1250 na Chr. bevinden.

²² Versfelt 2003, 51.

²³ Bron: de woonomgeving.

²⁴ Oude Rengerink 2002, 11.

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

- 3) Historisch wegenpatroon en historische waterloop ("De Hollander Graven").
- 4) Op dit gedeelte van de Hottinger atlas is in de rechterhoek van het onderzoeksgebied duidelijk een perceel met bebouwing(circa 23 ha.) te herkennen.
- 5) Historisch wegenpatroon en historische waterlopen ("De Vriesche Aa").
- 6) Op de uitsnede van het kadastrale verzamelplan uit 1817 is op deze locatie duidelijk bebouwing zichtbaar.
- 7) Op de uitsnede van het kadastrale verzamelplan uit 1817 is op deze locatie duidelijk bebouwing zichtbaar.
- 8) Historisch wegenpatroon (de Grintweg naar Almelo) en historische waterloop.
- 9) Historisch wegenpatroon en historische waterloop ("De Aa").

7 Conclusie

Het bureauonderzoek richt zich op beantwoording van de volgende vragen:

- **Zijn er op de locatie naar verwachting archeologische waarden of vindplaatsen aanwezig?**

Ja, het is mogelijk dat er op de locatie archeologische waarden of vindplaatsen aanwezig zijn.

- **Wat is (naar verwachting) de omvang, ligging, aard en datering hiervan?**

In het verleden zijn op het onderzoeksterrein enkele waarnemingen gedaan (zie bijlage 1). Deze waarnemingen zijn gedateerd in het Neolithicum en/of Bronstijd en de Middeleeuwen. De nederzetting Vriezenveen is meerdere malen verplaatst geweest. Waarschijnlijk is Vriezenveen in de 14^e eeuw gesticht. Vriezenveen is een voorbeeld van een vervening in opstrek; hierdoor werd het dorp meerdere malen verplaatst.²⁵ Het is dan ook de verwachting dat er zich op de onderzoekslocatie resten van oude ontginningsstructuren, zoals bijvoorbeeld van erven, perceelssloten en boerderijen, bevinden.

In het gebied rondom de onderzoekslocatie komen vondstmeldingen, en terreinen van hoge en zeer hoge archeologische waarde (urnenveld, grafheuvel, vuursteenvindplaats) voor uit de perioden; Neolithicum - Bronstijd, Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd.

Op basis van de bodemsamenstelling heeft het grootste deel van de onderzoekslocatie een lage archeologische verwachtingswaarde. Alleen de dekzandwelingen en dekzandruggen hebben een hoge verwachting. De dekzandwelingen en dekzandruggen kunnen archeologische restanten uit alle, maar met name uit de Steentijd, bevatten. Ter hoogte van de ontginningsvlaktes is vermoedelijk een groot deel van het bodemarchief van de periode Midden-Neolithicum – Middeleeuwen weggegraven. De verwachting dat er archeologische indicatoren uit deze periode ter hoogte van de ontginningsvlaktes aanwezig zijn is daarom laag.

²⁵ Rappol *et al.*, 1993, 211.

8 Selectie Advies

8.1 Inleiding

Het door Synthegra Archeologie bv uitgevoerde bureauonderzoek toont aan dat er een kans bestaat op het voorkomen van archeologische waarden binnen de onderzoekslocatie, dit geldt voornamelijk voor de dekzandwelingen en de ontginningsassen. Daarom wordt aanbevolen om een nader archeologisch onderzoek uit te voeren. Omdat de onderzoekslocatie circa 450 hectare beslaat adviseren we om in eerste instantie een Quickscan uit te voeren om de parameters die gebruikt zijn voor de vervaardiging van de archeologische verwachtingskaart grof te toetsen. De gebruikte kaarten zouden immers verouderd kunnen zijn. Bovendien is er een gerede kans dat een deel van de bodem zodanig verstoord is, dat het in archeologisch opzicht niet interessant meer is. Deze gebieden kunnen dan uitgesloten worden voor vervolgonderzoek. Op basis van de resultaten van de Quickscan kan vervolgens bepaald worden welke gebieden wel in aanmerking komen voor een Inventariserend Veldonderzoek.

Samenvattend wordt er geadviseerd om het vervolgtraject in twee fasen uit te laten voeren:

Fase 1: Quickscan waarbij de parameters die gebruikt zijn voor de vervaardiging van de verwachtingskaart grof getoetst worden.

Fase 2: Inventariserend Veldonderzoek voor de gebieden die geen verstoorde bodemopbouw hebben.

De volgende vragen dienen bij de uitwerking van de Quickscan te worden beantwoord:

- Zijn er archeologische waarden of vindplaatsen aanwezig en wat is de aard en datering daarvan?
- Op welke diepte liggen de aangetroffen archeologische resten?
- Wat is de bodemopbouw en gaafheid van het bodemprofiel in de gebieden die bij de Quickscan zijn onderzocht?

8.2 Boorprogramma

De landschapseenheden- en conserveringsgraadkaart zijn gecombineerd met de historisch geografische kaart waarop de oude ontginningsassen zijn aangegeven. De hoogtekaart van Royal Haskoning is er niet bij betrokken omdat de legenda van deze kaart op een glijdende schaal is uitgevoerd waardoor het niet goed mogelijk is om de exacte hoogtegegevens uit deze kaart af te leiden. Op basis van deze gecombineerde kaart zijn een drietal boormethodes geëxtraheerd die zijn aangeduid met de letter A, B, of C (zie bijlage 3).

Landschapseenheid	Archeologische Verwachting	Boormethode
Dekzandrug	Hoog	A
Dekzandvlakte	Laag	B
Dekzandwelling	Hoog	A
Dijk	Laag	Niet
Storchoop	Onbekend	Niet
Ontginningsvlakte	Zeer laag	B

Boormethode A

Voor de gebieden met een hoge verwachting is het RAAP rapport 1000 als richtlijn gebruikt.²⁶ Het volgende boorprogramma is geschikt om strooi- en in situ vondsten op te sporen in een gebied met een hoge archeologische verwachtingswaarde, uit met name de Steentijd, te inventariseren:

IVO

Aantal boringen:	20 boringen per ha
Boorgrid:	verspringend (20 bij 25 m)
Boordiameter:	15-20 cm Edelmanboor
Zeven:	alle lagen tot 20 cm in de C-horizont
Maaswijdte:	2 mm

Quickscan

Voor de Quickscan wordt slechts éénvijfde van het aantal boringen zoals dat voor een IVO gebruikelijk is gehanteerd. Dit houdt in dat er voor gebieden met een hoge verwachting 4 boringen per hectare volstaan om een grove inschatting van de mate van verstoring in kaart brengen en om de archeologische verwachtingswaarde te toetsen.²⁷ Als blijkt dat de bodemopbouw overeenkomt met de verwachting (dekzandrug of dekzand welling met een intact bodemprofiel) dan dienen er in de tweede fase alsnog 20 boringen per hectare geplaatst te worden.

²⁶ Tol *et al.*, 2004.

²⁷ Zoals besproken met de provinciaal archeoloog van de provincie Overijssel.

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

Boormethode B

Omdat de kans op het aantreffen van archeologisch vondstmateriaal gering is, voldoet voor een standaard IVO een extensief boorgrid van 5 boringen per hectare aan de eisen van het bevoegd gezag. Indien uit het booronderzoek blijkt dat een aantal gebieden extra aandacht verdienen, omdat ze bijvoorbeeld hoger liggen of op een dekzand kopje zijn gesitueerd, dan wordt geadviseerd om het boorgrid plaatselijk te verdichten volgens methode A.

IVO

Aantal boringen: 5 boringen per ha
Boorgrid: verspringend (40 bij 50)
Boordiameter: 15-20 cm Edelmanboor
Zeven: alle lagen tot 20 cm in de C-horizont
Maaswijdte: 2 mm

Quickscan

Voor de Quickscan volstaat 1 boring per hectare (éénvijfde van het aantal boringen van een IVO). Ook hier geldt dat, als de bodemopbouw intact is en overeen komt met de parameters zoals die gebruikt zijn voor de vervaardiging van de archeologische verwachtingskaart er alsnog 5 boringen per hectare uitgevoerd moeten worden.

Boormethode C

Er is een gerede kans dat er langs de oude ontginningsassen structuren, (paal)sporen, afvalkuilen, strooivondsten en andere nederzettingsoverblijfselen van ontginningsboerderijen uit de Middeleeuwen voorkomen. Om deze oude nederzettingsterreinen op te sporen, dient intensief geboord te worden. Voor het bepalen van een boorgrid is RAAP rapport 1000 gehanteerd, waarin staat dat de onderlinge afstand tussen de boringen kleiner moet zijn dan de verwachte breedte van de site.²⁸ De verwachting is dat de ontginningsboerderijen niet breder zijn dan 10 meter. Daarom zou, om de boerderijen op te kunnen sporen, de onderlinge afstand tussen de boringen niet meer dan 10 meter mogen bedragen. Deze boormethode wordt, in opvolging van de boormethodes zoals beschreven in paragraaf 4.3, boormethode C genoemd.

IVO

Aantal boringen: 10 boringen per 100 meter
Boorgrid: Twee lineaire boorraaien met een onderlinge afstand van 10 m waarbij om de 10 m een boring wordt geplaatst.
Boordiameter: 15-20 cm Edelmanboor
Zeven: alle lagen tot 20 cm in de C-horizont
Maaswijdte: 2 mm

Quickscan

Het heeft geen meerwaarde om de boringen verder dan 10 meter uit elkaar te plaatsen omdat de ontginningsstructuren daardoor makkelijk gemist kunnen worden. Daarom adviseren we om voor de Quickscan van de ontginningsassen dezelfde boormethode te hanteren als voor de dekzandruggen en –welingen, namelijk 5 boringen per hectare met als enige doel de mate van intactheid van het bodemprofiel te onderzoeken. Er dient naast een booronderzoek een uitgebreide veldverkenning uitgevoerd te worden, waarbij de oppervlakte onderzocht wordt op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkscherven en dergelijke.

²⁸ Tol *et al.*, 2004.

9 Selectie besluit

Het rapport en het daarbij behorende selectie advies is door het bevoegd gezag, de gemeente Ommen nagekeken. De gemeente Almelo heeft de rapportage eveneens door provinciaal archeoloog van Overijssel, mevr. drs S. Wentink, laten toetsen.²⁹

Het bevoegd gezag kon zich vinden in de inhoud van de rapportage maar wilde dat de voorgestelde boorprogramma's op een andere wijze worden uitgevoerd dan in het voorgaande hoofdstuk is besproken.

De onderstaande tabel is ook voor het selectiebesluit van toepassing (zie bijlage 2 en3).

Landschapseenheid	Archeologische Verwachting	Onderzoeksmethode
Dekzandrug	Hoog	A
Dekzandvlakte	Laag	B
Dekzandwieling	Hoog	A
Dijk	Laag	Niet
Storchoop	Onbekend	Niet
Ontginningsvlakte	Zeer laag	B
Ontginningsassen	Hoog	C

Onderzoeksmethode A:

Het bevoegd gezag adviseert om deze delen direct te karteren en eventueel te waarderen. Dit betekent dat er minimaal zes boringen per hectare nodig zijn. Indien er vuursteen wordt aangetroffen dient het karterend onderzoek uitgebreid te worden naar een waardering met minimaal 24 boringen per hectare.

Samenvattend:

Aantal boringen:	6 boringen per ha indien vuursteen wordt aangetroffen dient de vuursteenvindplaats gewaardeerd te worden door middel van aanvullende boringen (minimaal 24 per hectare)
Boorgrid:	verspringend
Boordiameter:	15-20 cm Edelmanboor
Zeven:	alle lagen tot 20 cm in de C-horizont
Maaswijdte:	2 mm

Onderzoeksmethode B:

Uit het bureauonderzoek blijkt dat deze delen een lage tot zeer lage archeologische verwachting hebben. Hoewel ervan uitgegaan wordt dat de conservering goed is hebben, is bekend dat er in het verleden een ruilverkaveling heeft plaatsgevonden, waardoor de archeologische resten verdwenen zouden kunnen zijn. Het bevoegd gezag adviseert derhalve, dat er voor dit deel geen vervolgonderzoek noodzakelijk wordt geacht.

²⁹ Brief van het Oversticht met als kenmerk: 3.199.05/sw

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

Onderzoeksmethode C:

Gebied en boormethode C betreffen de historische ontginningsstructuren en elementen. Het bevoegd gezag stemt in met het boorprogramma zoals dat in het voorgaande hoofdstuk is besproken. In eerste instantie dient een quickscan van 5 boringen per hectare gecombineerd met een uitgebreide veldverkenning uitgevoerd te worden.

Quickscan

Het heeft geen meerwaarde om de boringen verder dan 10 meter uit elkaar te plaatsen omdat de ontginningsstructuren daardoor makkelijk gemist kunnen worden. Daarom adviseert het bevoegd gezag om voor de Quickscan van de ontginningsassen, een grid van 5 boringen per hectare te hanteren met als enige doel de mate van intactheid van het bodemprofiel te onderzoeken. Er dient naast een booronderzoek een uitgebreide veldverkenning uitgevoerd te worden, waarbij de oppervlakte onderzocht wordt op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkscherven en dergelijke.

Samenvattend

Aantal boringen:	5 boringen per ha
Boorgrid:	verspringend
Boordiameter:	15-20 cm Edelmanboor
Zeven:	alle lagen tot 20 cm in de C-horizont
Maaswijdte:	2 mm

Indien uit de Quickscan blijkt dat er aanleiding is tot verdichting van het boorgrid, dan dient daarvoor contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag, mevr. drs. S. Wentink.

Project : Bureauonderzoek, Plangebied Almelo Noord
Kenmerk : AEM/ALG/SAZ/175091

Gebruikte Literatuur

Berendsen, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, Assen.

Grobbe, H.W., 2005: *Quick scan Waterrijk Almelo*, rapportage 9P9193 Royal Haskoning, Enschede.

Hendriks, J.A., 1999: *De ontginning van Nederland, het ontstaan van de agrarische cultuurlandschappen in Nederland*, Utrecht.

Mulder E.F.J. et al, 2003: *De Ondergrond van Nederland*, Groningen/ Houten.

Oude Rengerink, J.A.M., 2002: *Rijksweg 35/36 Wierden-Almelo; een inventariserend archeologisch onderzoek*, RAAP rapportage 846, Amsterdam.

Royal Haskoning, 2005: *Quickscan Waterrijk Almelo, Bijlagenrapport*, Enschede.

Rappol, M., 1993: *In de bodem van Salland en Twente*, Amsterdam.

Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom en M.Verbruggen, 2004: *RAAP-Rapport 1000, Prospectief boren*, Amsterdam.

Versfelt, H.J., 2003: *De Hottinger atlas van noord en oost Nederland*, Groningen.

























Bijlagen:

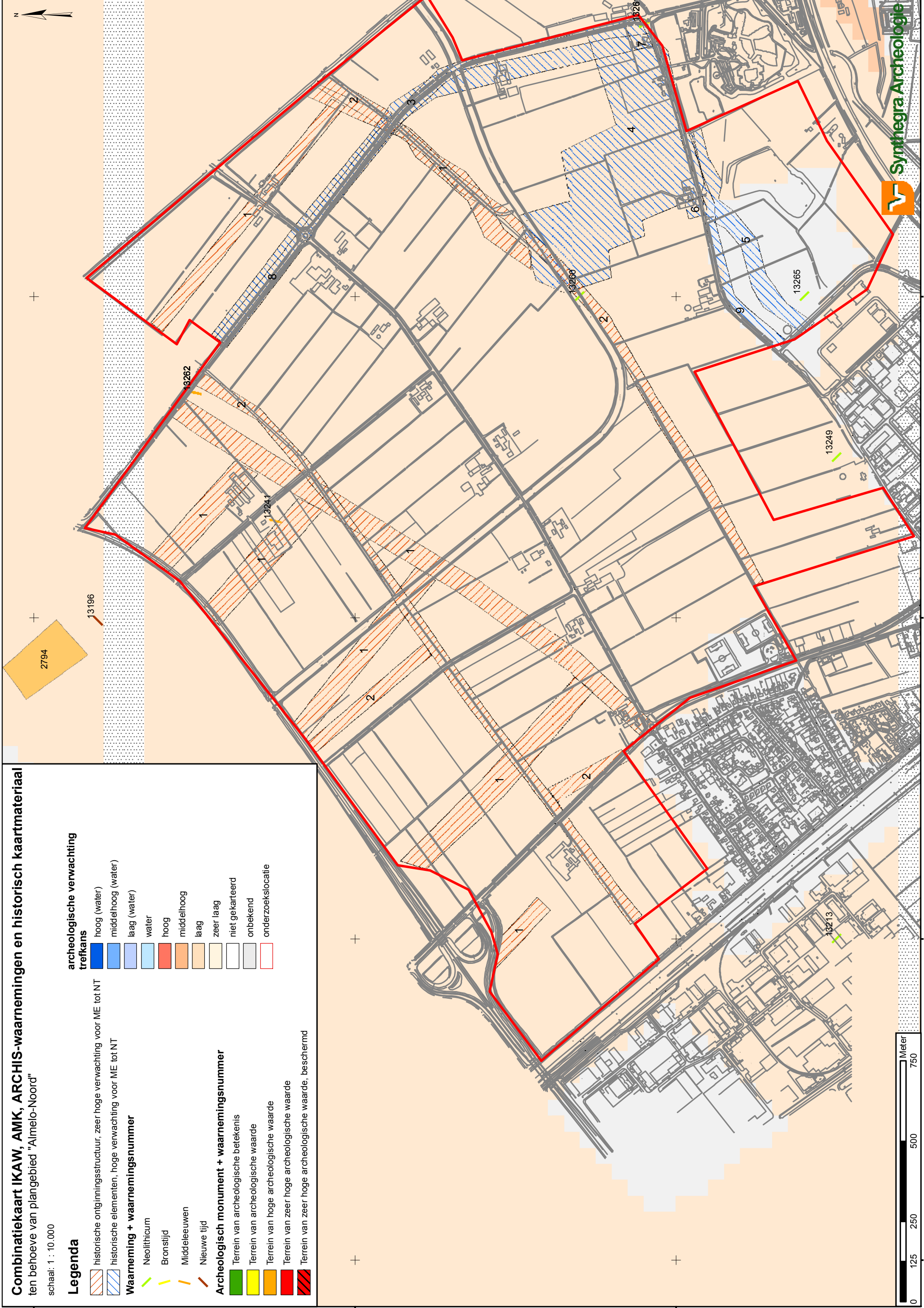
Bijlage 1: Combinatiekaart IKAW, AMK, ARCHIS waarnemingen en historisch kaartmateriaal

Combinatiekaart IKAW, AMK, ARCHIS-waarnemingen en historisch kaartmateriaal ten behoeve van plangebied "Almelo-Noord"

schaal: 1 : 10.000

Legenda

- | | | | |
|---|--|---|--|
|  | historische ontginningsstructuur, zeer hoge verwachting voor ME tot NT |  | archeologische verwachting trefkans hoog (water) |
|  | historische elementen, hoge verwachting voor ME tot NT |  | middelhoog (water) |
|  | Waarneming + waarnemingsnummer |  | laag (water) |
|  | Neolithicum |  | water |
|  | Bronstijd |  | hoog |
|  | Middeleeuwen |  | middelhoog |
|  | Nieuwe tijd |  | laag |
|  | Archeologisch monument + waarnemingsnummer |  | zeer laag |
|  | Terrein van archeologische betekenis |  | niet gekarteerd |
|  | Terrein van archeologische waarde |  | onbekend |
|  | Terrein van hoge archeologische waarde |  | onderzoekslocatie |
|  | Terrein van zeer hoge archeologische waarde | | |
|  | Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd | | |



**Bijlage 2: Archeologische verwachtingskaart op basis van
landschapseenheden**

Archeologische verwachtingskaart op basis van landschapseenheden


ten behoeve van plangebied "Almelo-Noord"


schaal: 1 : 10.000


Legenda

 onderzoekslocatie


geomorfologie


 dekzandrug

 dekzandvlakte - vervlakt door veen en/of overstromingsmateriaal

 dekzandwieling - bedekt met ten dele afgegraven veen

 dijk


 storchoop en opgehoogd of opgespoten terrein


 veenkoloniale ontginningsvlakte - relatief laaggelegen

 water

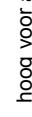
conserveringsgraad

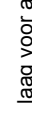
 goed

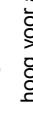
 slecht

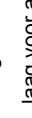
 onbekend

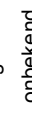
archeologische verwachting

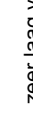
 hoog voor alle perioden

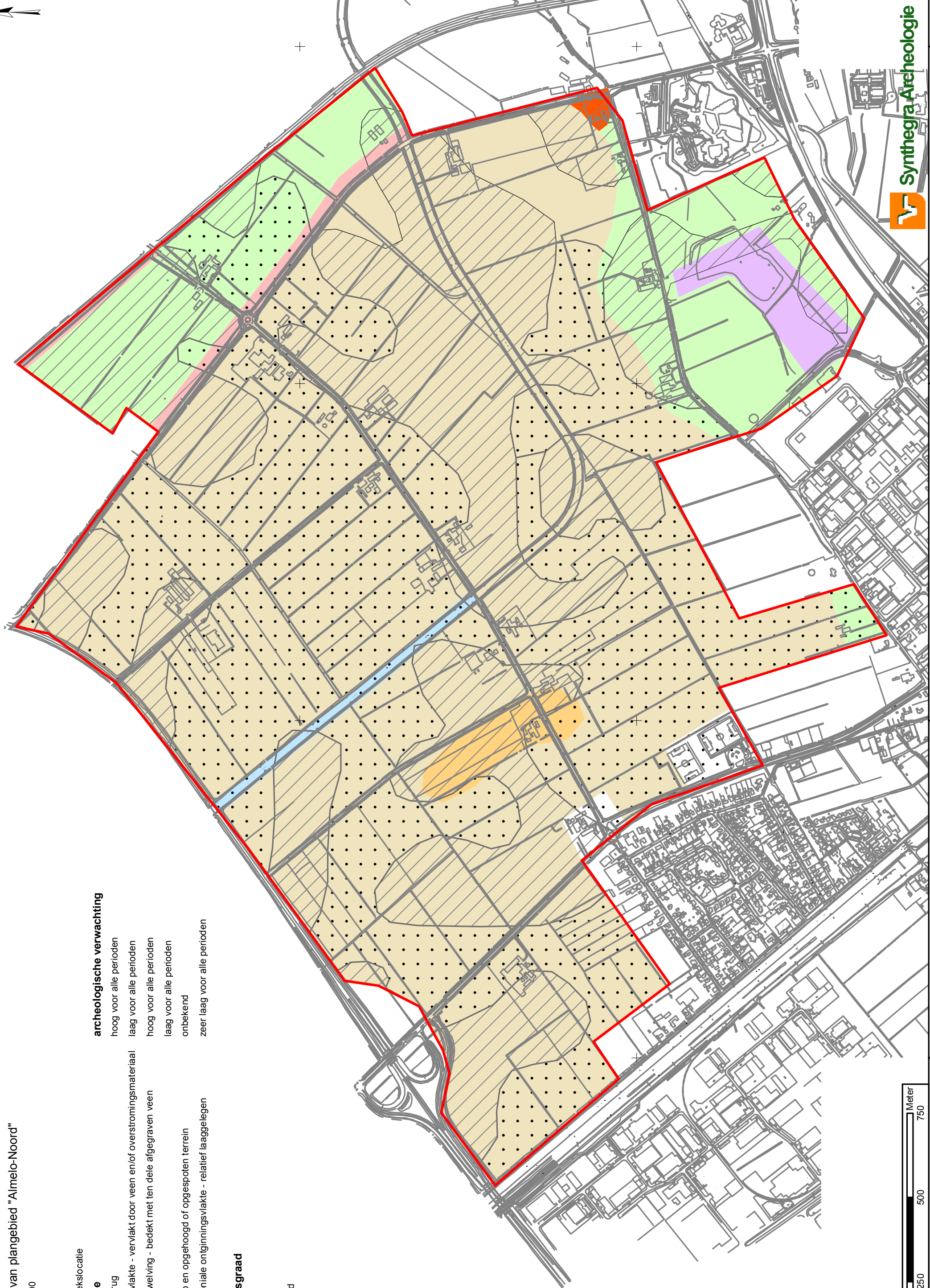
 laag voor alle perioden

 hoog voor alle perioden

 laag voor alle perioden

 onbekend

 zeer laag voor alle perioden




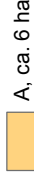
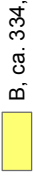
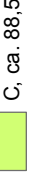
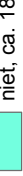
Bijlage 3: Visualisering boormethodes

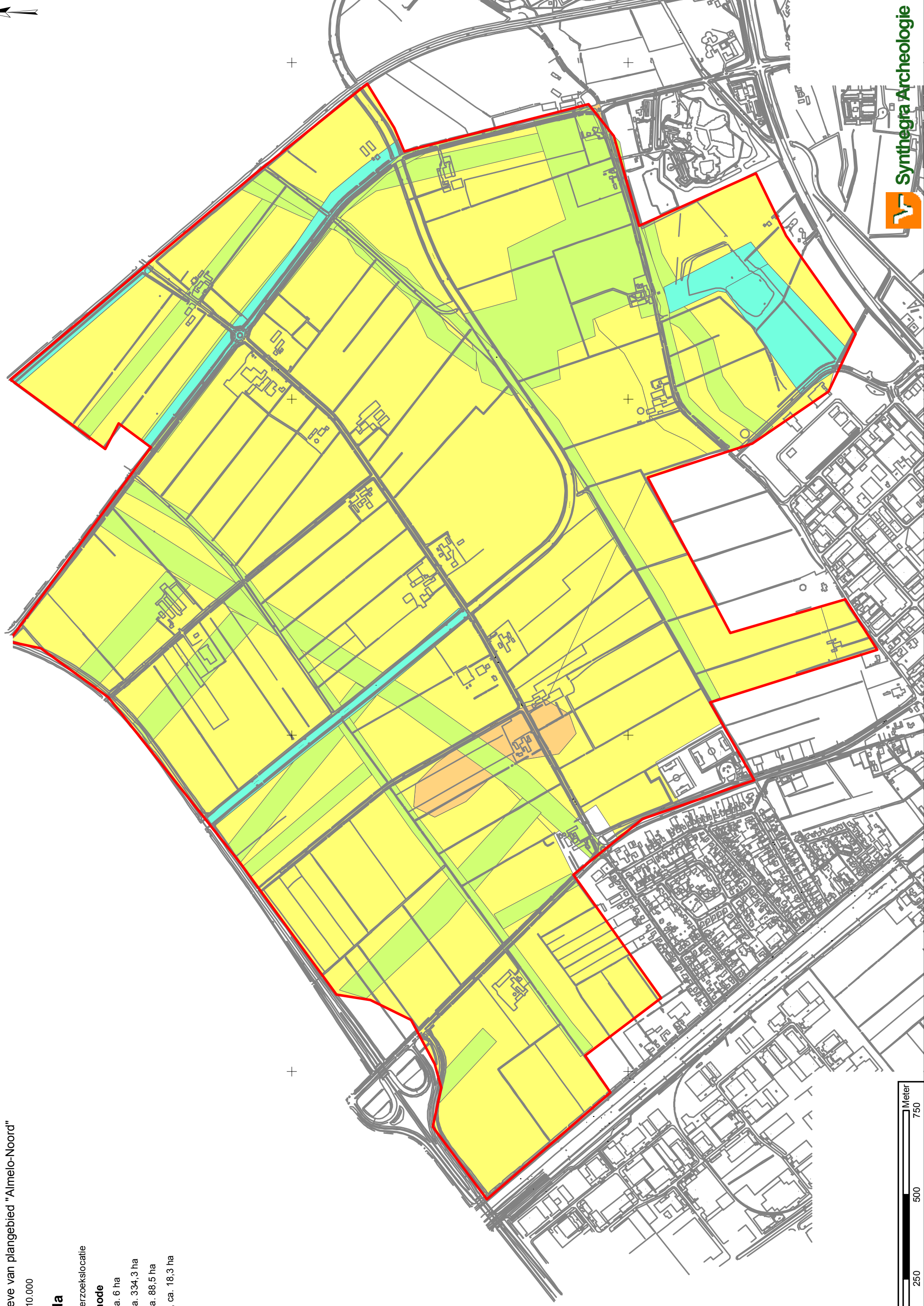
Visualisering boormethodes

ten behoeve van plangebied "Almelo-Noord"

schaal: 1 : 10.000

Legenda

-  onderzoeklocatie
- boormethode**
-  A, ca. 6 ha
-  B, ca. 334,3 ha
-  C, ca. 88,5 ha
-  niet, ca. 18,3 ha



Synthegra Archeologie

Meter
0 125 250 500 750

Bijlage 4: Catalogus ARCHIS waarnemingen

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 13241
Vondstmeldingsnr:
Objectcode: 28EZ-2
Coördinaten: 240300 / 490250
Toponiem: VRIEZENVEEN
Plaats: Vriezenveen
Gemeente: Almelo
Provincie: Overijssel
Vinder/datum: Onbekend / 9999
Invoerder/datum: PARTICULIER / 26-05-1959
Beschrijver/datum: HULSHOFF / 9999
Verwerving: Indirect: collectie
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Onbekend
NAP maaiveld: M

Beschrijving

GEVONDEN BIJ RUILVERKAVELING TEN WESTEN VAN HOOFDWEGVRIEZENVEEN-ALMELO KAD SECTIE E48 - 56.

Vondsten

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Steengoed:kan
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC - Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting: 'JACOBKANNEN'

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Compleet
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Steengoed:kan
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC - Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting: 'VRIJ GAVE KANNEN'

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Steen
Code algemeen: Maalsteen:ligger/loper
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC - Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: IJzer
Code algemeen: Dolk (onderdeel)
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC - Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting: 'DOLK MET SCHEDE'

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: IJzer
Code algemeen: Schede (dolk, zwaard of mes)
Code specifiek: dolkschede
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC - Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting: 'DOLK MET SCHEDE'

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Hout/houtskool
Code algemeen: Dolk (onderdeel)
Code specifiek: dolkgreep/dolkgevest
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC - Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting: 'HOUTEN GEVEST'

Documentatie

Collectie

<u>Beheerder</u>	<u>Toelichting</u>
OUDHEIDKAMER VRIEZENVEEN	Niets ingevuld

Literatuur:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 13260
Vondstmeldingsnr:
Objectcode: 28EZ-23
Coördinaten: 241000 / 489300
Toponiem: SCHUTHOOGTE
Plaats: Vriezenveen
Gemeente: Almelo
Provincie: Overijssel
Vinder/datum: PARTICULIER / 1960
Invoerder/datum: PARTICULIER / 1975
Beschrijver/datum: VERLINDE / 01-9999
Verwerving: Indirect: collectie
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Akkerbouw/tuinbouw/bouwoor
NAP maaiveld: M

Beschrijving

GEVONDEN CA 1960 NA DIEPPLOEGEN.

Vondsten

Complex: Onbekend
Cultuur: Onbekend
Aantal: 1
Toestand: Onbekend
Materiaal: Steen
Code algemeen: Bijl
Code specifiek: Fels-Rechteckbeil
Datering: Neolithicum midden: 4200 - 2850 vC - Bronstijd: 2000 - 800 vC
Toelichting: M:'BESCHADIGDE SNEDE';L:7,8;B:4,5;D:1,8CM;'NEO'(E.D.:NEOM-NEOL?);ZIE CAA

Documentatie

Collectie

<u>Beheerder</u>	<u>Toelichting</u>
OUDHEIDKAMER VRIEZENVEEN	OUDH KAMER VRIEZENVEEN NH 16

Literatuur:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 13261
Vondstmeldingsnr:
Objectcode: 28EZ-24
Coördinaten: 241850 / 489100
Toponiem: VRIEZENVEEN
Plaats: Vriezenveen
Gemeente: Almelo
Provincie: Overijssel
Vinder/datum: PARTICULIER / 1958
Invoerder/datum: PARTICULIER / 1975
Beschrijver/datum: VERLINDE / 01-9999
Verwerving: Indirect: collectie
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Onbekend
NAP maaiveld: M

Beschrijving

GEVONDEN CA 1958 OP IETS HOGERE GROND LANGS DE AA.

Vondsten

Complex: Onbekend
Cultuur: Onbekend
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: Vuursteen
Code algemeen: Afval
Code specifiek:
Datering: Neolithicum: 5300 - 2000 vC - Bronstijd: 2000 - 800 vC
Toelichting:

Complex: Onbekend
Cultuur: Wikkeldraad-cultuur
Aantal: 1
Toestand: Fragment
Materiaal: Vuursteen
Code algemeen: Scandinavische dolk
Code specifiek:
Datering: Bronstijd vroeg: 2000 - 1800 vC - Bronstijd vroeg: 2000 - 1800 vC
Toelichting: 'SPITS VAN DOLK'; 'BRONSV' (E.D.: EVT. NEOLB OF BRONSMA)

Documentatie

Collectie

<u>Beheerder</u>	<u>Toelichting</u>
OUDHEIDKAMER VRIEZENVEEN	Niets ingevuld

Literatuur:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 13262
Vondstmeldingsnr:
Objectcode: 28EZ-25
Coördinaten: 240700 / 490500
Toponiem: VRIEZENVEEN
Plaats: Vriezenveen
Gemeente: Almelo
Provincie: Overijssel
Vinder/datum: PARTICULIER / 1958
Invoerder/datum: PARTICULIER / 1975
Beschrijver/datum: VERLINDE / 01-9999
Verwerving: Indirect: collectie
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Onbekend
NAP maaiveld: M

Beschrijving

GEVONDEN CA 1958 BIJ RUILVERKAVELING; VONDSTEN KOMEN UIT OFEERSTE NEDERZETTING VAN VRIEZENVEEN DIE IN 1343 GENOEMD WORDTAD305 VAN COORDINAAT 241,7/490,9 VINDER ESHUIS,GJ.

Vondsten

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Steen
Code algemeen: Maalsteen:ligger/loper
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC - Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
Toelichting:

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Fragment
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Pingsdorf geelwitbakkend
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC - Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Toelichting: 'KWART DEEL VAN PINGSDORF POT GEVONDEN DIRECT NOORD VAN 1E NEDERZETTING'

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Steengoed:kan
Code specifiek: Siegburgs
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC - Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting: 'LEEMGEGLAZURDE SIEGBURGGKAN'

Complex: Onbekend
Cultuur: Niet van toepassing
Aantal: 9999
Toestand: Onbekend
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Steengoed:kan
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC - Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting: 'SIEGBURGGKAN 14/15E EEUWS'

Complex: Onbekend
Cultuur: Onbekend
Aantal: 9999
Toestand: Compleet
Materiaal: Keramiek
Code algemeen: Spinklos/spinschijf/spinsteen
Code specifiek:
Datering: Middeleeuwen: 450 - 1500 nC - Middeleeuwen: 450 - 1500 nC
Toelichting: 'SPINKLOS MIDDELEEUWS'

Documentatie

Collectie

<u>Beheerder</u>	<u>Toelichting</u>
OUDHEIDKAMER VRIEZENVEEN	Niets ingevuld

Literatuur:

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr: 13265
Vondstmeldingsnr:
Objectcode: 28EZ-27
Coördinaten: 241000 / 488600
Toponiem: BLESKOLK
Plaats: Almelo
Gemeente: Almelo
Provincie: Overijssel
Vinder/datum: PARTICULIER / 01-1977
Invoerder/datum: PARTICULIER / 1977
Beschrijver/datum: VERLINDE / 01-9999
Verwerving: Onbekend
Geomorfologie: Onbekend
Grondgebruik: Secundair/opgebrachte grond
NAP maaiveld: M

Beschrijving

GEVONDEN OP HET STORT BIJ EEN ZANDZUIGGAT.

Vondsten

Complex: Onbekend
Cultuur: Onbekend
Aantal: 1
Toestand: Onbekend
Materiaal: Steen
Code algemeen: Bijl
Code specifiek: Fels-Rechteckbeil
Datering: Neolithicum midden: 4200 - 2850 vC - Bronstijd: 2000 - 800 vC
Toelichting: 'BREEDTOPPIG';M:'OUDTIJDS GEBUTSTE SNEDE;'BEDEKT MET IJZEROER';ZIE HET CAA

Documentatie

Collectie

<u>Beheerder</u>	Toelichting
PARTICULIER	Niets ingevuld

Literatuur:

Bijlage 5: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

Lijst met gebruikte afkortingen

BO	Bureauonderzoek
IVO	Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen
IVO-2	Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. aanvullende boringen
IVO-3	Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. proefsleuven
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
IKAW	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
ARCHIS	ARCHEologisch Informatie Systeem
BP	Before Present
CAA	Centraal Archeologisch Archief
GLG	Gemiddeld Laagste Grondwaterstand
GHG	Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand
MV	Maaiveld
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
RGD	Rijks Geologische Dienst
STIBOKA	STichting BOdem Kartering

Paleolithicum: tot 8800 vC	PALEO	vroeg: 800 – 500 vC	IJZV
vroeg: tot 300.000 C14	PALEOV	midden: 500 – 250 vC	IJZM
midden: 300.000 – 35.000 C14	PALEOM	laat: 250 – 12 vC	IJZL
laat: 35.000 C14 – 8800 vC	PALEOL	Romeinse tijd: 12 vC – 450 nC	ROM
laat A: 35.000 – 18.000 C14	PALEOLA	vroeg: 12 vC – 70 nC	ROMV
laat B: 18.000 C14 – 8800 vC	PALEOLB	vroeg A: 12 vC – 25 nC	ROMVA
Mesolithicum: 8800 – 4900 vC	MESO	vroeg B: 25 – 70 nC	ROMVB
vroeg: 8800 – 7100 vC	MESOV	midden: 70 – 270 nC	ROMM
midden: 7100 – 6450 vC	MESOM	midden A: 70 – 150 nC	ROMMA
laat: 6450 – 4900 vC	MESOL	midden B: 150 – 270 nC	ROMMB
Neolithicum: 5300 – 2000 vC	NEO	laat: 270 – 450 nC	ROML
vroeg: 5300 – 4200 vC	NEOV	laat A: 270 – 350 nC	ROMLA
vroeg A: 5300 – 4900 vC	NEOVA	laat B: 350 – 450 nC	ROMLB
vroeg B: 4900 – 4200 vC	NEOVb	Middeleeuwen: 450 – 1500 nC	XME
midden: 4200 – 2850 vC	NEOM	vroeg: 450 – 1050 nC	VME
midden A: 5300 – 3400 vC	NEOMA	vroeg A: 450 – 525 nC	VMEA
midden B: 3400 – 2850 vC	NEOMB	vroeg B: 525 – 725 nC	VMEB
laat: 2850 – 2000 vC	NEOL	vroeg C: 725 – 900 nC	VMEC
laat A: 2850 – 2450 vC	NEOLA	vroeg D: 900 – 1050 nC	VMED
laat B: 2450 – 2000 vC	NEOLB	laat: 1050 – 1500 nC	LME
Bronstijd: 2000 – 800 vC	BRONS	laat A: 1050 – 1250 nC	LMEA
vroeg: 2000 – 1800 vC	BRONSV	laat B: 1250 – 1500 nC	LMEB
midden: 1800 – 1100 vC	BRONSM	Nieuwe tijd: 1500 – heden	
midden A: 1800 – 1500 vC	BRONSMa	A: 1500 – 1650 nC	NTA
midden B: 1500 – 1100 vC	BRONSMb	B: 1650 – 1850 nC	NTB
laat: 1100 – 800 vC	BRONSL	C: 1850 - heden	NTC
IJzertijd: 800 – 12 vC	IJZ	Onbekend	XXX

Brons	Metaalsoorten	Steensoorten
Goud	MBR	Barnsteen
IJzer	MAU	Bergkristal
Koper	MFE	Diabaas / gabbro / doleriet / dioriet
Lood	MCU	Git
Messing	PB	Graniet / gneis
Metaal	MME	Jadeiet / nefriet
Tin of lood legering	MXX	Kalk (steen)
Zilver	MSN	Leisteen
	MAG	Marmer
		Oker
		Steen
	ODB	Tefriet / basaltlava
	OMB	Tuifsteen
	OBX	Vuursteen
	ODG	Zandsteen / kwartsiet
	ODH	
	OPH	
	ODI	Onbekend
	ODL	Niet van toepassing
	OXX	
	ODX	Glas
	OMX	Keramiek
	OPX	Slak
	ODS	
	OTE	

werkelijke jaren	14C y BP	Litho-stratigrafie	Chronostratigrafie	Vegetatie	Archeologische perioden	Cultuurnamen
- 1500 n.Chr.	• 1000	Duinkerke III	Subatlanticum	loofbos	Late Middeleeuwen	Zeijen
- 1000					Karolingische tijd	
- 500	• 2000	Duinkerke II	Subatlanticum	loofbos	Merovingische tijd	Zeijen
- 0					Volksverhuizingstijd	
					Laat-Romeinse tijd	
					Midden-Romeinse tijd	
- 500	- 1000	Duinkerke I	Subatlanticum	Late IJzertijd	Zeijen	
- 1000				Midden IJzertijd		
- 1500	• 3000	Duinkerke 0	Subboreaal	loofbos	Vroege IJzertijd	Zeijen
- 2000					Late Bronstijd	
- 2500	• 4000	Calais IV	Subboreaal	loofbos	Midden Bronstijd	Hilversum- Drakestein
- 3000					Vroege Bronstijd	Wikkeldraad
- 3500	• 5000	Calais III	Subboreaal	loofbos	Laat-Neolithicum	Wikkeldraad
- 4000					Laat-Neolithicum	Wikkeldraad
- 4500	• 6000	Calais II	Atlanticum	loofbos	Neolithicum	Wikkeldraad
- 5000					Neolithicum	Wikkeldraad
- 6000	• 8000	Calais I	Atlanticum	loofbos	Neolithicum	Wikkeldraad
- 7000					Neolithicum	Wikkeldraad
- 8000	• 10000	Boreaal	Boreaal	den	Neolithicum	Wikkeldraad
- 9000					Neolithicum	Wikkeldraad
- 10000	• 12000	Preboreaal	Preboreaal	den	Neolithicum	Wikkeldraad
- 11000					Neolithicum	Wikkeldraad
- 12000	• 25000	Late dekzand II	Late Dryas (koud)	toendra	Neolithicum	Wikkeldraad
- 25000					Neolithicum	Wikkeldraad
- 50000	- 100000	Late dekzand I	Allerød (warm)	den, berk	Neolithicum	Wikkeldraad
- 100000					Neolithicum	Wikkeldraad
- 150000	- 200000	Oud dekzand, IJZ	Vroege Dryas (koel)	toendra	Neolithicum	Wikkeldraad
- 200000					Neolithicum	Wikkeldraad
- 250000	- 300000	Eemien (warm)	Eemien (warm)	loofbos	Neolithicum	Wikkeldraad
- 300000					Neolithicum	Wikkeldraad
- 250000 v.Chr.	- 300000	Saalien (ijstijd)	Saalien (ijstijd)	geen: landijs	Neolithicum	Wikkeldraad
- 300000					Neolithicum	Wikkeldraad

Bron: Es, W.A. van, H. Sarfatij en P.J. Woltering, 1988: Archeologie in Nederland, de rijkdom van het bodemarchief. Amsterdam / Amersfoort.